

**Lazar Stojnović****OKTOBARSKA IZLOŽBA – ČESTITKA I ŽELJA**

Umetnička galerija, oktobar 2005.

Rukovođena svešću o duhu vremena i novom načinu bivstvovanja u svetu, umetnost doživljava krupne i dalekosežne promene i to ne samo na planu izražajnih jezika i operativnih praksi već i u samom svom biću. Ona živi u znaku jedne pluralističke čak i nužno heterogene, eklektičke situacije i zalaže se za potpuno uključivanje kreativne delatnosti samosvesnog umetnika u ekspanziju novih modaliteta mišljenja koja, temeljnom dekonstrukcijom Jednog i jedinog značenja i permanentnim narušavanjem klasičnog sistema vrednosti, otvaraju prostor za polifonično kolanje misaonih i likovnih težnji. Posvuda je prisutan pluralizam jezika, formalnih i poetičkih sistema što daje povod za razmišljanje šta je uloga oktobarske izložbe danas kada vizija novog društva, promovisana od strane demokratskih institucija vlasti, traži svoj kulturni model? U demokratskom trenutku za umetnost stvoreni su uslovi za kritičko preispitivanje individualnosti svakog umetnika pojedinačno, bez obzira na medijsko, žanrovsko i idejno različito orijentisanih autorskih doprinosa. Iz tih razloga ovogodišnja oktobarska izložba pokušava da skrene sa utabanih staza tradicije i zađe u nepregledan čestar mogućih radikalizacija ili relativizacija onemoćale koncepcije revijalnog karaktera, otvori pore za upijanje sokova zrenja subjektivne posebnosti i uskladi ritam svog disanja s ubrzanim pulsacijama aktuelnog likovnog trenutka. Fenomen vizuelnih umetnosti, njihovo razumevanje, problemi njihove produkcije i reprezentacije iznedrili su i pitanje: kako u novom milenijumu formirati buduću strategiju oktobarske izložbe i artikulirati njen novi identitet? Prvi korak je savladavanje ukorenjenih prepreka i skrivenih pretnji palanačkog modela mišljenja čija "načela nepromenljivosti i ustajalosti, nadvremenske homogenizacije, koja sve spoljašnje, dakle, tuđe i tuđinsko shvata kao neprijateljsku stvar", predstavljaju kočnicu za integrativne procese i neposredno uključivanje u "globalni interaktivni performans". Pred naletom "savremenog, digitalnog i virtuelnog uma, tragom rasturanja nekada stabilnih ontoloških kategorija kao što su bili "biće", "svest" i "istorija" u jeziku ili preciznije informatičkim mašinama" sve više dolazi do odbacivanja metafizike prisutnosti i kritike logocentrizma na kome počiva palanka. Agoniju palanke nagovestio je i ubrzao razvoj informativne tehnologije, kompjuterizacije i digitalizacije koji je inicirao brisanje granica, otvorenost prema drugome i kulturni policentrizam što su osobine savremene umetnosti ali i globalizacije. Kao i sve ostale oblasti ljudskih aktivnosti tako i savremenu umetnost prožimaju procesi koji su obuhvaćeni terminima globalizacije i glokalizacije. Pojam glokalizacije, smatra J.Denegri, može da označi faktičko stanje savremenog sveta umetnosti, podrazumevajući pod tim da se globalni svet umetnosti sastoji od mnogobrojnih lokalnih svetova koji, ti lokalni svetovi, neprekidno funkcionišu i fluktuiraju u krajnje intenzivnoj međusobnoj korespondenciji. U tom kontekstu ovogodišnja oktobarska izložba u Kruševcu, napajana željom da bude deo objedinjenog sveta, pozivom za sudelovanje, upućenom umetnicima (D. Anđelković, J. Radovanović, N. Božović, Č. Vasić, Z. Vuković, Ž. Vučković, Z. Dimovski, S. Đorđić-Nikolić, P. Đuza, A. Đurić, Z. Jovanović-Dobrotin, V. Knežević, M. Kopanja, Ž. Momirov, B. Nanović, B. V. Nićiforović, D. Otašević, S. Peković, D. Pečić, M. Prodanović, N. Radojev, M. Stašević, Z. Tešanović, T. Fišić, R. Ćirić, S. Rakić-Šefer, N. Šindik, N. Džafo) koji su imali ili će imati samostalne izložbe u Umetničkoj galeriji, preigrava pseudosuprotnost između "velikih" i "malih" umetničkih sredina i, donekle, simbolično

ukazuje na potrebu kulturno – umetničke decentralizacije. Ovdje se ne radi samo o geografskoj kartografiji, o odnosu Kruševca i drugih sredina, malih gradova prema prestonici već o suštinskom problemu da vrednosti nastale u malim sredinama dobiju pravi sadržaj (estetički, teorijski, kritički, umetnički) iskazan jezikom koji je korespondentan sa svetom i tako se aktivno uključe u odvijanje umetničkog života šireg područja. Na taj način oktobarska izložba postaje mesto ukrštanja divergentnih intelektualno – misaonih i praktično izvođačkih oblasti, mesto susreta različitih umetničkih disciplina, medija i tehnologija koje u konstruktivnom "duetu i duelu" svedoče etički i estetički umetnički eksperiment i potvrđuju raznolikost životnog iskustva, mesto uvida u autentične likovne iskaze u okviru utvrđenog problemskog okvira, mesto gde se ne insistira na gubitku autonomije umetnosti niti lokalnih specifičnosti i ostavlja dovoljno prostora za singularnu konkretizaciju ideja i duboko personalizovan govor umetnika. Ono po čemu će mnoga dela biti upamćena ne odnosi se toliko na isticanje lokalne tradicije ili povlađivanja aktuelnom, koliko na shvatanje umetnosti kao pribežišta života, kao izvora otpora i "mape tragova jezika" kojim umetnici govore iz sebe za nas. U vremenu globalnih promena, najžešćih antinomija, primene novih tehnologija i приметnog odstupanja od formalističkih principa moderne, povećavaju se estetske i konceptualne razlike u situaciji nepreglednosti umetničkih ideja tako da nije bilo lako ostvariti izbor autora na osnovu proširenih doktrinarnih i tematsko – strateških premisa jer su moguće nebrojene varijante u sastavljanju liste umetnika čija referentna dela treba da potkrepe koncepciju izložbe. Izbor je, uvažavanjem okolnosti da tradicionalno i moderno sa svojom jasnom suprotnošću ustupaju mesto aktuelnom, sačinjen od poetika koje svedoče o pluralizmu mišljenja, različitosti likovno – estetičkih potencijala i radnoj dinamici. Ovim izborom slikara, vajara i grafičara obuhvaćeni su umetnici različitih generacija ali komplementarnih ideja koje se zasnivaju na novom senzibilitetu i osobenom korištenju dokumentarističkih svojstava medija i sredstava izražavanja. Pri tom se vodilo računa da su "sve vrednosti jednake u kulturi u koju može sve da stane – kulturi u kojoj je dovoljno uzeti bilo koji oblik ili bilo koji stil, koji sledi maštu svog tvorca, upravo onako kao što u skladu s raspoloženjem menjamo elemente sopstvenog izgleda ili TV i radio kanale... kulturi svedenoj na igru daljinskim upravljačem". U ime bogatstva različitosti izbegnuti su "obračun sa ideološkim kontradikcijama unutar estetizovanog umetničkog sistema" (D. Sretenović) isključivost i suprotnost između umetnika koji ostaju u okvirima klasično poimane umetnosti sa do krajnje konsekvence liberalizovanim ali suštinski estetskim postupkom i umetnika koji su u stalnoj promeni, stalno se razgrađuju i samoizgrađuju na sizifovskom putu ka dostizanju celovitosti sopstva i upotrebljavaju derivate sofisticirane tehnologije za konceptualizaciju i kontekstualizaciju svog (ne)prisustva u džinovskom hologramu sveta. Ne radi se o tome da su na izložbi pomešane "babe" i "žabe" jer se u tom slučaju može postaviti pitanje ko su "babe" a ko su "žabe" već o činjenici da se danas o savremenim likovnim praksama može govoriti jedino u množini jer nema jednog dominantnog stila ili pravca, niti kanonizovanih pravila što dozvoljava da se na istom mestu i u isto vreme prikažu u širokom rasponu mnoge vrednosti, počevši od onih koje pripadaju klasičnom shvatanju likovnosti i smeštaju se u sklop istorijskih slojeva do onih koje tek izrastaju u procesu kritičkog i angažovanog reagovanja umetnika na ono što ga okružuje. Nedoumice u estetskoj sferi ne mogu da se presecaju oštrim rezovima jer "među savremenim umetničkim praksama ne samo da legitimno postoje nego se i dalje razvijaju ideje i realizacije zasnovane na principu modernističkog koncepta. No zbog takvog

autonomnog i autoreflesivnog, a usled primene kriterijuma, sklonih jedino predstavnicima i narativnim izjavama dokumentarističkog ili metaforičnog karaktera, prakse ovakvog formalizma nepravično su ostale izvan vidokrug a i interesa umetničkog vrednovanja". Raspršenost diskursa koji nisu jedan drugom podređeni ili nadređeni već ravnopravno egzistiraju potire, međutim, razdelnicu između tradicionalnih promišljanja likovne umetnosti i aktuelnih trendova, dozvoljava mogućnost da se stave na uvid publici superponirani eksponati koji svedoče ravnopravan dijalog zagovornika suprotstavljenih pogleda na svet/umetnost i ukazuju na stepen sublimacije, nadogradnje i prožimanja paradigmi: "umetnost kao dokument, umetnost kao metafora i umetnost kao forma". Drugo je pitanje kojim operativnim praksama i kojim jezičkim modalitetima, kojim strategijama umetnici treba da ostvare željenu mogućnost integracije u međunarodnu likovnu scenu? Odabir teme "Čestitka – personalizacija i vizuelizacija želje" samo je podsticajni impuls za umetnike koji treba da oplode duhovne i oblikovne specifičnosti vremena u svojoj svesti i njihovim duboko personalizovanim vizuelizacijama egzistencijal-

istički izaberu sebe u procesu iredizacije sveta. Želja, kao svesna ili nesvesna žudnja koja je podstaknuta predstavom priželjkivanog objekta i stremi njegovom dostizanju na stvaran ili imaginaran način, ima svoje korene u nesvesnom a ogranke u realnom, mogućem, vizionarskom, snoviđajnom i nadrealnom. Spregom različitih dimenzija stvarnosti, onoga što jeste i onog što nije, ali što može da bude, umetnik postiže u delu kratkotrajno zadovoljenje želje i ono, kao u ogledalu, reflektuje njegov odnos prema pojavama neposrednog okruženja ili daje priželjkivanoj stvarnosti različite značenjske intonacije. Kao konstitutivni činilac institucije čestitanja želja ispunjava prigodan sadržaj poruke čija moguća realizacija treba da donese zadovoljstvo drugome. Želja i čestitka, sjedinjeni činom čestitanja i obavijeni austom potencijalnih značenja, mogu da posredovanim govorom ukažu na nedovršen proces očovečenja i osećanje nenađenog identiteta, čovekovu nepotpunost i potrebu za drugim ili da na razini imaginacije humanizuju njegovu žudnju da apsolutizuje dimenzije svog bića i relativizuje istine sveta, konceptualizuje svoju egzistenciju u "globalnom spektaklu" i istakne vrednost ličnog samopotvrđivanja.